

Peregrijn

vogelwerkgroep middenbrabant

NIEUWSBRIEF

september/oktober/november

nummer **42**

- Verslagen/foto's Jan van Rijsewijk tenzij anders vermeld.

huiszwaluw

- Peter van Gestel

Landelijk

Sovon zegt: De landelijke aantallen broedparen van de huiszwaluw zijn de afgelopen 50 jaar sterk afgenomen. Vooral in sommige steden is de huiszwaluw nagenoeg verdwenen. Sinds de eeuwwisseling vertonen de aantallen enig herstel en hier en daar lijkt de soort zelfs ook als stadsvogel terug te keren. De oorzaken voor de achteruitgang op de lange termijn zijn niet geheel duidelijk, maar hangen waarschijnlijk samen met de afname van vliegende insecten en (plaatselijk) met een gebrek aan geschikte nestlokaties. Dit jaar werd door Sovon uitgeroepen tot 'Jaar van de Huiszwaluw'.

Midden-Brabant

In onze regio kwamen dit jaar ook al snel de eerste alarmerende berichten over drastische achteruitgang van het aantal huiszwaluwen. Sommige atlasblokken laten een (sterke) achteruitgang zien. Andere echter een toename zodat het totaalplaatje weliswaar een achteruitgang laat zien maar toch niet zo dramatisch als zich in eerste instantie liet aanzien. T.o.v. 2017 een afname van 6% maar een toename t.o.v. 2016. Als we 2012 als maatstaf nemen, dit is het jaar met de grootste aantallen, dat zien we in 2018 een afname van 16%. We gaan komende jaren de trend nauwlettend volgen. Hiervoor is zoals altijd de zeer gewaardeerde hulp en inbreng van de tellers nodig die elk jaar in 'hun gebied' het aantal huiszwaluwen in kaart brengt en deze gegevens aan mij doorgeven. De aantallen worden door mij verzamelt

en verwerkt alsmede aan SOVON doorgegeven. SOVON verzamelt de gegevens van heel Nederland en publiceert regelmatig over de ontwikkeling van de huiszwaluw.

Huiszwaluwen Midden-Brabant 2008-2018*

Atlasblok	Regio	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
44-56	Dongen - de Moer	56	0	58	50	66	47	31	27	46	24	50
44-57	Loon op Zand	44	67	31	29	15	4	0	6	4	6	3
44-58	Udenhout	85	91	90	101	119	71	75	72	45	92	107
45-41	Helvoirt - Cromvoirt	0	0	0	0	50	44	50	36	44	53	38
45-51	Haaren	15	10	49	55	65	70	95	96	93	89	44
45-52	Esch	3	5	2	15	13	10	16	17	22	24	31
50-18	Berkel-Enschot	10	14	32	34	31	36	31	17	15	19	21
50-27	Goirle	16	16	19	8	30	36	31	19	18	18	8
50-28	Biest-Houtakker	58	43	38	35	41	28	26	33	22	27	29
50-37	Goirle - Breehees	15	23	23	32	19	33	31	33	10	5	5
50-38	Hilvarenbeek	37	31	39	34	39	41	31	45	46	44	34
50-48	Esbeek	14	10	14	9	4	2	11	0	0	0	0
51-11	Moergestel - Oisterwijk	0	0	0	1	6	0	0	0	0	0	0
51-13	Boxtel - Lennisheuvel	51	43	35	53	41	37	13	37	14	13	38
51-21	Moergestel - Haghorst	122	102	60	40	74	92	108	109	85	85	62
51-22	Spoordonk	39	32	28	37	31	59	53	51	50	54	42
51-31	Diessen - Baarschot	83	77	65	57	65	54	41	48	40	78	83
	Totaal	648	564	583	590	709	664	643	646	554	631	595

*Meer informatie vind je op onze website bij 'werkgroepen'.

gierzwaluw

- Hannie Nilsen/Gerard van der Kaa

In 2018 zagen we de eerste gierzwaluw al op 20 april. We kregen ook diverse meldingen uit de regio dat men gierzwaluwen had gezien en of 'hun' zwaluw er weer was. Groot was onze verbazing toen het de dagen erna bij die ene vogel bleef. Op 6 mei waren er nog maar 5 gierzwaluwen in de kasten teruggekeerd en pas op 18 mei telden we 10 paartjes. Het beeld was overal hetzelfde, in Nederland maar ook in het buitenland. Gierzwaluwen kwamen laat of niet terug. En hetzelfde gold voor meer broedvogels die in westelijk Afrika overwinteren. Zoals boerenzwaluw en huiszwaluw. Eind maart en halverwege april zorgde het weer in Zuid-Europa en Noord-Afrika voor bijzonder slechte trekomstandigheden. Lees [hier](#) verder het uitgebreide verslag.

Foto: Gierzwaluwwerkgroep

uilenwerkgroep

De steenuilen hebben het erg goed gedaan dit jaar. Vooral in Biezenmortel zit de steenuil in de lift. Het loont ook daar om kasten te hangen in de buurt van een bestaand territorium.

- ✓ In Biezenmortel e.o. werden 10 kasten gezien waarin is gebroed. In 2 kasten hiervan trof men verlaten nesten met koude eieren. Opvallend ook op één locatie 2 kasten met broedsels van kauwtjes.
- ✓ Het gebied Berkel-Enschot en Moerenburg gaf eenzelfde beeld met 9 geslaagde broedsels.
- ✓ In Loon op Zand / Tilburg.N. / Udenhout / Kraanven zijn in 23 kasten broedsels geweest. Op het daadwerkelijk uitvliegen is niet gecontroleerd. Wel waren de pullen steeds in goede gezondheid. In 7 kasten was activiteit en op twee plaatsen was een duidelijk

territorium. Het golfterrein van de Efteling wordt door derden gecontroleerd en geringd. De 5 kasten worden bijgehouden door Vivara. De gegevens worden allemaal naar Brabants Landschap gestuurd.

Het totaal opgeteld met 'activiteit' en 'territoria' in het gehele gebied is goed voor 43 broedgevallen, waarvan er 36 zeker zijn geslaagd. Een fantastisch jaar! Wanneer we aan 'de top' zitten in ons gebied weet ik niet. Persoonlijk denk ik dat er in Biezenmortel e.o. nog het meest te winnen valt.

De kasten van kerkuilen zijn ook gecontroleerd. In heel ons gebied hangen ongeveer 35 kasten.

- ✓ Dit jaar zijn er 2 nieuwe kasten bijgeplaatst. In 8 kasten is een broedsel geweest waaronder bij 2 kasten een tweede broedsel. Dus totaal 10 broedsels met totaal 52 jongen, waarvan er zeker 35 zijn uitgevlogen. Een mooi resultaat! Men merkte op dat de (jonge)kerkuilen deze zomer veel last hebben gehad van de hitte in de kasten.

Steenuil	2018
	Totaal
Broedlocaties met activiteit	7
Territoria	2
Aantal broedgevallen	43
Geslaagd	36
Mislukt	7
Uitkomst onbekend	0
Eieren *	40
Jongen *	129
Uitgevlogen jongen *	25

Kerkuil	2018
	Totaal
Broedlocaties met activiteit	0
Aantal broedgevallen	10
Geslaagd	10
Mislukt	0
Uitkomst onbekend	0
Eieren *	0
Jongen *	52
Uitgevlogen jongen *	35

archief

Vogelwerkgroep Midden-Brabant bezit een omvangrijk archief. Op dit moment worden alle rapporten, verslagen en tellingen gedigitaliseerd. Van tijd tot tijd vind je hier een interessant verslag. Inclusief taal- en typfouten!

- Uit Falco nummer 3 jaar 1976

Agressieve waterrallen

Tijdens de periode van strenge vorst in januari/februari 1976 bleek nog eens, hoe belangrijk open water onder deze omstandigheden voor de vogels is. Op de Logt te Oisterwijk liggen een aantal afwateringssloten, waarvan het waterpeil 1 i 1,5 m. onder het maaiveld ligt. Spreeuwen, merels en

roodborstjes scharrelden ' s-middags op de gedooide zuidoevers hun kostje. Ijsvogels werden verschillende keren waar genomen, evenals blauwe reigers en een buizerd, die op zijn speurtocht precies de loop van de sloten volgde.

Behalve watersnippen, een w itgatje en enkele wintertalingen werden op 29, 30, 31 januari en 1 februari bovendien telkens op dezelfde plaats twee waterrallen gezien. Meestal waadden ze rustig door het water of zwommen ze op de manier van een waterhoen. Als ze de oever opgingen renden ze meestal onder de dekking van de aangrenzende houtwal. Mede omdat vlakbij deze sloot een voerkuil met snijmais lag, waarop veel vinken, kepen, ringmussen en veldleeuweriken fourageerden, werd dit punt gedurende de vorstperiode door een aantal vogelaars op verschillende tijdstippen in de gaten gehouden. Allen v i e l het agressieve gedrag van de rallen op, in bijna elk voedselconflict met o.a. de watersnippen, joegen ze hun tegenstander weg.

Op 30 januari 1976 nam J. Swaans het volgende waar: een kennelijk gewonde of verzwakte keep had de waterkant opgezocht en kwam daarbij in de buurt van een der waterrallen. Deze greep de zwak tegenspartelende keep onverhoeds met z'n snavel vast en dompelde hem een aantal malen onder water. Toen de keep blijkbaar geen verzet meer bood, rende de waterral ermee onder de struiken, wat daarna gebeurde kon niet waargenomen worden. De veronderstelling dat de waterral de keep probeerde te verdrinken durven we niet direkt te onderschrijven. Het is b.v. ook meerdere malen waargenomen, dat reigers grote prooien een aantal keren in water afwassen, vooraleer ze besluiten hem in z'n geheel door te slikken. Dat een gewonde-vogel prooi kan zijn voor een waterral is niet zo onwaarschijnlijk: waterrallen worden wel de "opruimers van het moeraslandschap" genoemd.

In een artikel in "Het Vogeljaar" wordt gemeld, dat waterrallen regelmatige gasten waren op een voor buizerd en ingerichte voederplaats in Flevoland, waar z ij van het neergelegde aas vraten. In een naschrift s telt de redaktie, dat zelfs het inslikken van levende dieren door waterrallen is waargenomen. Maar dan nog b lijf t een kee n een forse han voor 'n waterral.

(redaktie)

lit t .:G . de Graaf f, Waterral eet aas, Vogeljaar 1974, no. 6

Nico Hilgers

privacyverklaring

Dit is de privacyverklaring van de Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant, VWG Midden-Brabant, ingeschreven in het handelsregister van de Kamer voor Koophandel onder nummer 40259382. De VWG Midden-Brabant is een vereniging met als doel de bescherming van in het wild levende vogels en het

behoud en beheer van natuur, milieu en landschap, in het bijzonder in Midden-Brabant.

VWG Midden-Brabant verwerkt de aan haar verstrekte persoonsgegevens in overeenstemming met de Wet Bescherming Persoonsgegevens en vanaf 25 mei 2018 overeenkomstig de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Verwerken van persoonsgegevens

Bewaartermijn VWG Midden-Brabant bewaart uw gegevens niet langer dan nodig is voor normaal gebruik binnen de organisatie of het doel waarvoor zij zijn verwerkt.

Website VWG Midden-Brabant respecteert de privacy van alle gebruikers van onze website. Wij dragen er zorg voor dat de persoonlijke gegevens die u ons verschaft alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor u ze aan ons verstrekt.

Gegevens inzien, aanpassen of verwijderen U heeft het recht om uw persoonsgegevens in te zien, te corrigeren of te laten verwijderen. U kunt een verzoek tot inzage, correctie of verwijdering van uw persoonsgegevens sturen naar vogelwerkgroepmiddenbrabant@gmail.com.

**Vastgesteld op 27 augustus 2018 door het bestuur van de VWG Midden-Brabant.*

Waarneming.nl

mijlpaal waarneming.nl

Wow, wie had dat ooit gedacht? Deze maand is de site het totaal van 100.000.000 waarnemingen voorbij. Dit is het totaal aantal waarnemingen op zowel Waarneming.nl, Waarnemingen.be als Observation.org.

Doel van Waarneming.nl is om een actueel inzicht te geven in de biodiversiteit in Nederland. Daartoe worden waarnemingen verzameld van vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen, vlinders enz. Enkele van onze leden sturen ook af en toe hun waarneming op. Dit doen ze met de app Obsmap, waarmee je eenvoudig je waarneming kunt melden. Op onze eigen home-pagina klik je op een link waarmee je direct de waarnemingen ziet die in Midden-Brabant zijn waargenomen. Kijk op https://midbrabant.waarneming.nl/waarnemingen_v7.php?groep=1

vogeltrekdag

Op zaterdag 6 oktober is tijdens Euro Birdwatch een recordaantal vinken in Nederland gezien. Met tienduizenden tegelijk trokken ze over ons land. Wie naar boven keek kon de onophoudelijke stroom vinken bijna niet missen. De teller stopte uiteindelijk bij een aantal van bijna 670.000 vinken! Nog nooit zijn er in één dag zoveel tegelijk in Nederland gezien. Op 160 plekken werd er geteld. Leden van onze Vogelwerkgroep bemanden een post op de Thijssetoren aan het Wilhelminakanaal bij Haghorst.

▪ nichilgers

Al vóór half 8 waren ondergetekende , Victor Retel Helmrich, Eric Poelen en Marlies de Kort. In het begin stonden we nogal in de mist te turen maar al snel konden we de eerste groepjes vinken, veldleeuweriken en graspiepers onderscheiden. Vooral de vinken kwamen goed door. Zo hadden we het eerste uur toch al 205 vinken.

Foto Eric Poelen

De drie genoemde soorten bleven de hele ochtend het meest doorkomen, evenals de zon; het werd echt aangenaam. Ook over belangstelling hadden we niet te klagen. Behalve Martin Verstijnen kwamen ook enkele belangstellenden uit Hilvarenbeek aan.

In totaal hadden we ook 4 buizerds , 1 havik en als hoogtepunt 1 rode wouw die zich prachtig liet bewonderen. Eric lukte het om die nog te fotograferen. De eerlijkheid gebied te vermelden dat we een havik voor een buizerd hadden aangezien maar een foto van Eric liet overduidelijk zien dat het toch echt een havik was!

Tussen de middag werden bovengenoemde tellers nog afgelost door Frances Lipzig, die later ook nog gezelschap kreeg van Peter van Gestel. Op onze post bestond onze top 5 uit : 1056 vinken, 210 graspiepers, 135 spreeuwen, 83 veldleeuweriken en 78 Kieviten. Ook op de 5 gezamenlijke telposten in Midden-Brabant waaraan behalve tellers van onze VWG ook tellers van IVN Oisterwijk, Natuur en Landschapsbeheer Boxtel, IVN Oirschot en Natuurwerkgroep Liempde meededen, was de vink de winnaar. In totaal kwamen daar maar liefst 16.791 vinken door! Maar wij waren de enigen die een rode wouw hadden!

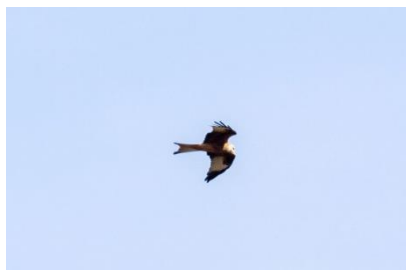

Foto: Eric Poelen

column

▪ Corine Goldschmidt

'Over de gedroomde man van beneden de rivieren'

In augustus 2017, wierp ik, vanuit onze Oisterwijkse tuin, zoals gebruikelijk op weg naar de schuur, een blik op de Petrus kerk. Ik stond stil toen ik 'm tegen de spits aan zag zitten, zag het direct. Het was bijna te mooi om waar te zijn en het was waar. Hij nam polshoogte op deze nog onbezette locatie van waaraf het goed speuren is naar de stroom, het Galgeven, Kerkhoven, Sparrendreef, Moergestels broek. Sinds die dag ben ik in de ban van deze snelste vogel ter wereld. Niet dat ik iets van die snelheid waar kan nemen. Al snel bleken het er twee te

zijn en als ze 'thuis' zijn dan wordt er meestal uitgerust na wat vliegcapriolen rond de toren. Vaak komen ze aan het eind van de middag of tegen de schemering (af en toe ook overdag), ze gebruiken de kerk als slaapplaats en als ik geluk heb, als ontbijtzaal. Dat ontdekte ik toen ik op een ochtend een onthoofde houtduif op de kerk zag liggen. Sindsdien heb ik vele uren het stel kunnen observeren en veel foto's gemaakt. Daarop was op zeker moment een ring gedeeltelijk af te lezen. Peter van Geneijgen (van de werkgroep slechtvalken Nederland en grote rot in het vak) wist te vertellen dat het erom spande, afhankelijk van de laatste ringletter, of het een mannetje betrof uit Amsterdam, van de Zuidas. Dat hoopte ik vurig. Dat zou een band scheppen. Zelf geboren en getogen als Amsterdammer ging ik 26 jaar geleden de liefde achterna en belandde zodoende in de Kerkstraat, bij die Petruskerk. Hoe prachtig zou het zijn als die slechtvalk hetzelfde verhaal zou vertolken. Ik heb me een slag in de rondte gefotografeerd om die letters allemaal in beeld te krijgen. Dat valt echt nog niet mee. Of die ene poot staat net middenin de geplukte verenbende van een prooi die wordt verschalkt, of hij zit precies achter een luikje, achter een stuk ijzer, net onder het randje van die dakgoot of ik had 'm eindelijk in beeld, helemaal, maar was het net iets te donker of te mistig en was de letter niet leesbaar.

Ondertussen werd mij duidelijk dat het echtpaar vestigingsplannen had. Er werd in de herfst duidelijk aan paarbinding gedaan. In januari werd er gebaltst. De vrouw zat aan de dis, man op het uiterste puntje van hetzelfde torentje te kijken of het eten haar beviel. Heel traag, met de kop laag, schoof hij klauwtje voor klauwtje steeds iets dichterbij.

Foto: Corine Goldschmidt

Nadat ze hem iets toeschreeuwde mocht hij dan

heel even een paar hapjes mee eten. Tot ze hem, schreeuwend en bijna dreigend, duidelijk maakte dat het mooi geweest was. En hij ging weer terug naar het puntje van de toren.

Ik las Baker en Ratcliffe, vele publicaties online en filmpjes om de onderlinge communicatie te leren 'lezen' en duiden.

Hoor en zie je een slechtvalk roepen, zoek je het geluid op, staat er bij dat het de bedelroep is van het vrouwtje. De volgende dag zit de man prooi te eten, hoor ik van verderop die roep weer, blijkt het vrouwtje een eindje verderop te zitten. Het klopt dus, denk je dan; zij bedelt en ik herken nu die roep. De volgende dag zit het mannetje hetzelfde geluid te maken. Komt het vrouwtje aanvliegen, gaat een torentje verder hetzelfde roepje zitten te doen. Ja, zo leer ik het natuurlijk nooit! Totdat ik dieper de literatuur induik en lees dat van iedere roep de betekenis pas geduid kan worden als je de context erbij hebt. Dat is het ware werk, daar houd ik van.

Regelmatig sta ik op het Kerkplein en op het kerkhof, altijd met verrekijker, soms met telescoop en regelmatig met camera op statief, mijn blik op de kerk gericht. Meestal word ik aangesproken, zelden vraagt iemand wat je ziet. De meeste mensen denken te weten waar je al die toeters en bellen voor bij je hebt. 'Mooie kerk hè?', 'Komt u van ver? Toerist zeker?' Maar het vaakst willen mensen hun kennis over architect Kuypers aan me kwijt. Waarbij vooral belangrijk wordt gevonden dat ik op de hoogte word gesteld

van het feit dat Kuypers ook het Centraal station van Amsterdam heeft uitgedacht. Ik zou ze best willen vertellen wat er huist op de Zuidas. En wat voor verhaal daar wel niet aan vast zit, wie hier boven ons op een luikje zit.

Foto: Corine Goldschmidt

Maar men ratelt door en weet niet wat men mist. Ondertussen zie ik mijn droomman zijn veren poetsen, zijn klauwen afkauwen, de restjes bloed vaak nog op zijn borstkas, een restje vogelpoot steekt uit z'n snavel.

In april waren ze vertrokken, af en toe zat er overdag een paar uur eentje op de toren.

Ik dacht dat ze misschien in de buurt ergens anders toch een broedgeval zouden hebben. Maar middenin het seizoen keerden ze terug. Ofwel waren ze nog te jong of een broedpoging is mislukt. Zeker is dat ze er weer elke dag zijn en dat het dezelfde man en vrouw betreft. Het vrouwtje heeft geen kleurring, alleen een ring van een vogel trekstation, waarschijnlijk uit België. En dan de man. Eindelijk had ik dan toch alle letters van zijn ring op de foto. Mijn slechtvalkman is helemaal niet romantisch de rivieren overgestoken. Hij is in 2015 geringd in Loon op Zand. Ik kon een hele lichte teleurstelling niet onderdrukken maar die betreft alleen de stof voor mijn verhaal. Hij heeft mijn hart al gestolen en het is toch fantastisch mooi dat we weten waar hij vandaan komt.

Volgende ledenbijeenkomst 18 december!